

MSTISLAV

borko špoljarič

ROSTROPOVIČ

– više od hommagea

Tijekom duge karijere - prvi koncert je održao davne 1942. godine, Mstislav Rostropovič (1927.-2007.) je postavio nove izvođačke standarde violončelizma; često je isticao kako svojim djelovanjem violončelu želi priskrbiti status koji uživa violina. No njegov se violončelizam, kako potvrđuje i ovo vrijedno Warnerovo izdanje, nije ograničio samo na instrument i na pitanja reproduktive, jer je Rostropovič bio itekako svjestan da za postizanje tako visoko postavljenog cilja mora proširiti i uzdići i sam repertoar omiljenog mu instrumenta. Rostropovičeva cjelokupna glazbena djelatnosti ne obuhvaća samo njegov gotovo mitski status solističkog virtuozu već je on izuzetno aktivan sudionik svojega vremena koji je kroz prostor glazbe kročio širom rastvorenih ušiju, koji ne samo da je svira, već je svojim puno širim glazbeničkim djelovanjem učinio puno toga dobrog, kako za violončelizam, tako i za glazbu općenito.

MSTISLAV ROSTROPOVIČ

Warner Classics & Jazz 2564-69681-7 (9 CD)

Obilje dobre glazbe i izvrsna svirka očekuju vas u ovome CD-setu, kojim je diskografska kuća Warner, okupivši ponovno nekolicinu ranije nastalih

tonskih zapisa, obilježila prvu godišnjicu smrti velikoga violončelista - Mstislava Rostropoviča. Ako od ovog izdanja očekujete izvanserijski violončelizam, bez sumnje ćete ga i dobiti, ali ono pruža i više od toga, jer ne samo da potvrđuje Rostropovičev mitski status, koji je ovaj veliki glazbenik dijelio sa svojim velikim prethodnikom Pablom Casalsom, već svojim smionim odabirom, mnogo široj publici od samih poklonika Rostropovičeve umjetnosti, pruža pravi repertoarni izazov. U tome pogledu, ova se čak deveterostruka CD-kutija sa snimkama Rostropovičevih studijskih i živih izvedbi pokazuje kao puno više od jednoga obljetničkog *hommagea!*

Izdanje je lansirano u veljači 2008. godine, a na tim dupkom ispunjenim nosačima zvuka donosi snimke mahom ostvarene 1980-ih i 1990-ih godina, izvorno za diskografske etikete Erato i Teldec. Kako bi pomirili zahtjevni koncept i zakone tržišta, urednici u Warneru u izboru glazbenih brojeva očigledno su se odlučili za stanoviti kompromis. Percepcija zasigurno nije ista stoji li na naslovnici izdanja "Bach - Dvoržak - Händel" ili "Hoddinott - Ščedrin - Knaifel". Ako je, međutim, iz tržišnih razloga bilo potrebno žrtvovati prva dva diska, na kojima Rostropovič u svojoj poslovično emotivnoj romantičkoj maniri prilično anakrono čita stranice više starih majstora, onda je to bez sumnje najmanja šteta koja se uopće mogla dogoditi. Prvi će disk, usto, bez sumnje biti interesantan mnogim reproduktivcima jer donosi praktični izbor glazbe za violončelo i orgulje (Frescobaldi, Marcello, Bach, Händel i dr.), mahom u aranžmanima kasnijih glazbenika (Cassadó, Kodály, Siloti i dr.), a sljedeći će disk, na kojemu su zabilježeni violončelistički koncerti Antonia Vivaldia, Giuseppea Tartinia i

Philippa Emanuela Bacha, biti zanimljiv i onima koji se na dublji, istraživački način bave violončelizmom i njegovim fenomenima.

Ne bi ovakav *hommage* Rostropoviču, doduše, mogao proći ni bez barem dva antologijska ostvarenja standardnoga repertoara, no za razliku od prva dva diska, tu je posrijedi neka sasvim druga priča. Na trećem disku Rostropovič svira violončelistička remekdjela Antonína Dvoržaka i Petra Iljiča Čajkovskog - i tu ne treba trošiti previše riječi. Prati ga izvrsni Bostonski simfonijski orkestar pod ravnanjem Seijija Ozawe. Snimke su iz 1987. godine, a interpretacije u svakom pogledu i u svojoj sveukupnosti jednostavno superiorne. Prema jednoj anegdoti, veliki je Brahms nakon praizvedbe Dvoržakova "Koncerta" zaključio da mu je žao što i sam nije skladao jedan. Kako bi mu tek bilo žao da je imao priliku čuti Rostropoviča!

Četvrtim diskom otpočinje onaj *slušno izazovniji* dio CD-seta. Nosač otvara jedno od dva antologijska violončelistička ostvarenja XX. stoljeća uvrštena na izdanje, kasna "Simfonija-koncert", op. 125 Sergeja Prokofjeva. Drugo antologijsko djelo - "Prvi koncert", op. 107 Dmitrija Šostakoviča - nalazimo, pak, na sljedećem nosaču zvuka. Oba su djela nastala 1950-ih godina u ranoj fazi Rostropovičeve solističke karijere i negdje upravo s njima započinje vrlo plodna veza Rostropoviča s njegovim suvremenima - skladateljima, koju kao temu drugog i opsežnijeg dijela ovoga *hommage*-izdanja postavljaju urednici Warnera. Rostropoviča i tu prati Londonski simfonijski orkestar pod ravnanjem Seijija Ozawe, a snimke potječu iz 1987., odnosno 1988. godine. Poučno je pratiti kako

Rostropovič odustaje od površne tonske briljantnosti i virtuoziteta ovih djela u korist njihove strukture i dramaturgije.

Prije no nastavimo, vratimo se na trenutak ipak prethodnom disku, koji uz Prokofjeva predstavlja i "Drugi violončelistički koncert" španjolskoga skladatelja Cristóbal Halfftera. Elegično djelo velikog formata i izraženog ekspresiviteta nastalo je 1985. godine u sjećanje na Federica Garcíu Lorcu, u povodu pedesete godišnjice njegova pogubljenja. Skladba je posvećena Rostropoviču, koji se izvanredno snalazi i u trenutcima krajnjeg bijesa i u epizodama s rubova šuma i tišine, kojima obiluje ovo izvrsno djelo. Francuskim nacionalnim orkestrom ravna autor.

Peti, pak, CD započinje u izvedbenom pogledu krajnje zahtjevnim, visoko ekspresivnim "*Drugim koncertom*" francuskoga autora Andréa Joliveta iz 1967., a zaključuje ga koloristički minuciozni i ritamski vrlo složeni "*Koncert*" švicarskoga skladatelja Norberta Moreta (1921. - 1998.) iz 1989. godine. Nacionalnim orkestrom Francuske radiotelevizije ravna Jolivet, a züriškim *Collegiumom Musicumom* legendarni promotor suvremene glazbe Paul Sacher. Vjerojatno ne treba posebno isticati kako su i ova djela pisana za Rostropoviča.

Šesti CD otvara šarmantni i "nonšalantni" "Prvi koncert", op. 136 Dariusza Milhauda (nonšalantno je, naime, oznaka izvođenja prvoga stavka), a slijedi ga "Noctis Equi", op. 132 plodnoga velškog autora Aluna Hoddinotta (1929. - 2008.). Ova kontinuirana tonska "scena", s glazbenim prikazom konja koji jezde noćnim krajolikom, nadahnuta je stihom iz "Fausta" engleskog dramatičara Christophera Marlowea. Djelo je nastalo

1989. godine u povodu šezdesetog skladateljeva rođendana, a uz Rostropoviča na praizvedbi našli su se članovi Londonskoga simfonijskog orkestra koji ga tumače i na ovoj snimci iz 1990. godine uz Kenta Nagana. Nosač zvuka zaključuje siloviti i intenzivni "Drugi koncert" Krzysztofa Pendereckog, nastao 1983. na narudžbu Berlinske filharmonije, kojim kao i na praizvedbi ravna autor - na ovoj snimci uz londonsku Philharmoniu.

Sedmi disk nastavlja "francusku vezu" izdanja. On donosi lirski "Koncert" Arthura Honeggera, skladan kao i Milhaudov za francuskog violončelista Mauricea Maréchala, koji ga je praizveo godine 1930. uz Sergea Koussevitzkog i Bostonski simfonijski orkestar; slijedi "Triptyque" iz 1989.-90. najmlađega autora na izdanju, francuskog skladatelja Renauda Gagneuxa (1947.), a CD zaključuje "Sotto voce concerto" iz 1994. ruskoga skladatelja Rodiona Ščedrina (1932.) - kao jedan od nedvojbenih vrhunaca cjelokupnog ovog izdanja. Ovo izvanserijsko ostvarenje, naime, pravi je "udžbenik" iz orkestracije i kompozicije, ali prije svega sugestivna, nadahnuta i profinjena glazba. Ako na izdanju nalazimo djela u kojima se osjeća snažni Rostropovičev kreativni utjecaj na njihov finalni izgled, u slučaju "Sotto voce concerta" njegova čvrsta kompozicija ne dozvoljava solistu da prekorači tu granicu. Uz ovo djelo treba još jednom istaknuti Seijjia Ozawu i Londonski simfonijski orkestar!

Predzadnji nosač zvuka posvećen je u francuskom autoru Marcelu Landowskom (1915. - 1999.). Njegove mračne skladbe "Un enfant appelle" (1979.) i "La Prison" (1981.) blisko su povezane s dvoje umjetnika kojima su posvećene - Rostropovičem i njegovom suprogom Galinom Višnjevskom, koji uz Francuski nacionalni orkestar, odnosno Nacionalni orkestar iz Lillea

pod ravnanjem Rostropoviča te Landowskog, tumače ova krajnje intenzivna i dramatična ostvarenja s čovjekom u središtu pozornosti.

Posljednji je, pak, disk rezerviran za jednosatno "Šesto poglavlje" iz "Pjesme nad pjesmama" ruskoga violončelista i skladatelja Aleksandra Knaifela (1943.). Bivši Rostropovičev student skladao je ovo produhovljeno ostvarenje "za crkvu, zborove i violončelo" 1995. godine, a ovaj nosač zvuka donosi snimku s praizvedbe u Washingtonu 7. travnja iste godine. Djelo izvode tri washingtonska zbora pod ravnanjem uglednoga zborovođe i dirigenta Normana Scribnera. Ako je Ščedrinov "Sotto voce concerto" jedan veliki vrhunac ove kompilacije, Knaifelovo je ezoterično "Osmo poglavlje" bez ikakve sumnje sljedeće podjednakoga sjaja - veliki finale ovoga diskografskog *hommagea*.

Autorica teksta u popratnoj knjižici spominje brojku od čak dvije stotine i sedamdeset djela što ih je svojom inicijativom potaknuo i praizveo Mstislav Rostropovič. Brojka je doista impresivna, čak i ako ne prihvatimo Rostropovičevu od tristo i dvadeset koju spominje u jednom intervjuu iz 2006. godine. Rostropovičeva učenica Elizabeth Wilson u knjizi posvećenoj njenu učitelju - "Mstislav Rostropovič: Violončelist, učitelj, legenda" (Faber and Faber, London, 2007.), potvrđuje njegovu intenzivnu i otvorenu vezu sa suvremenom glazbom, ističući kako je često naručivao i izvodio djela čak i manje etabliranih autora, odašiljući ih praizvedbom u svijet te prepuštajući ih potom znatiželji i umijeću drugih violončelista.

Sva je sreća da zato postoje ovakva izdanja, koja pružaju barem mali uvid u sve to bogatstvo glazbe koju je za sobom ostavio ovaj golemi violončelistički Titan.